

# Ազգություն

ԱՊՐԻԼ 25 - ՄԱՅԻՍ 5 2014 Թ. ԹԻՎ 10 (2032)

ՏԱՄԵՐՅԱ ԹԵՐԹ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է 1951 Թ. ԳԻՆԸ 120 ԴՐԱՄ



ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի հրամանագրով Սերգո Կարապետյանը վերանշանակվել է Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարի պաշտոնում:



## ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

### ԶՐԱՄՔԱՐԻ ԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ փոխվարչապետ, տարածքային կառավարման նախարար Արմեն Գևորգյանն օրերս ընդունել է Զարգացման ֆրանսիական գործակալության (ՋՖԳ) պատվիրակությանը: Զննարկվել են ՀՀ կառավարության և ՋՖԳ միջև համագործակցությանն առնչվող հարցեր, մասնավորապես՝ Վեդիի ջրամբարի կառուցման ծրագրի վերաբերյալ, որը նախատեսվում է իրականացնել ՋՖԳ ֆինանսական աջակցությամբ:

Փոխվարչապետը գոհունակությամբ արձանագրել է, որ ՋՖԳ հետ համագործակցություն է ձևավորվում մեր հանրապետության համար կենսական նշանակություն ունեցող ոլորտներում, ինչպիսիք են՝ ջրամատակարարումը և գյուղատնտեսությունը: Նա ընդգծել է, որ կառավարությունը կարևորում է ջրային պաշարների կուրսակման նոր հնարավորությունների ստեղծումը, ինչն անհրաժեշտ է գյուղատնտեսության զարգացման համար: «Այն ջրամբարները, որոնք կառավարությունը նախաձեռնել է կառուցել, էական նշանակություն ունեն մեզ համար: Այս առումով, ամեն ինչ անելու ենք, որպեսզի առավելագույնս սեղմ ժամկետներում կարողանանք այդ ծրագրերը կյանքի կոչել», - նշել է փոխվարչապետը:

Նա տեղեկացրել է, որ առաջիկա 4-5 տարվա ընթացքում աշխատանքներ են իրականացվելու լրացուցիչ՝ շուրջ 200 մլն խմ ջուր ամբարելու հնարավորություններ ստեղծելու ուղղությամբ, ինչը թույլ կտա կայուն ջրամատակարարմամբ ապահովել մշակվող հողակտորները, շրջանառության մեջ դնել չօգտագործվող հողատարածքները, ինչպես նաև բարելավել համակարգի ֆինանսական հնարավորությունները՝ ջրամատակարարման մեխանիզմների եղանակից անցնելով ինքնահոսի:

Զրուցակիցները քննարկել են Վեդիի ջրամբարի կառուցման ծրագրի իրագործելիության նախնական ուսումնասիրությունների միջանկյալ արդյունքները: Փոխվարչապետը կարևորել է իրատեսական նախագծի պարզապատկեր, որպեսզի հաշվի կառնվեն հայկական կողմի բոլոր պահանջները: Պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել, որ ուսումնասիրության արդյունքները լրացուցիչ կքննարկվեն, և վերջնական փարբերակը կներկայացվի հայկական կողմին: Ըստ հյուրերի՝ ջրամբարի կառուցման ծրագիրը նախատեսվում է մինչև ընթացիկ տարեվերջ ներկայացնել ՋՖԳ փնտրենների խորհրդի հաստատմանը:

## ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

### Ի ՆՊԱՏՏ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարար՝ Սերգո Կարապետյանն ընդունել է Վիեննայի քաղաքային խորհրդի ներկայացուցիչ Ռայներ Շտեյնլին և Զարգացման նախաձեռնությունների Վիեննայի կոնսորցիումի գլխավոր տնօրեն, միջազգային փորձագետ Սեպուհ Բաղդոյանին:

Պարոն Շտեյնլը տեղեկացրել է, որ երկար ժամանակ համագործակցում է Ազրբեյջանի և գյուղի զարգացման կենտրոնի (CARD) հետ և ներկայումս նպատակ ունի իրականացնել Հայաստանի գինեգործության զարգացմանը նպաստող ծրագիր, ըստ որի նախատեսվում է հետագայում Հայաստանում հիմնել նաև գինու ակադեմիա: Որպես առաջին քայլ՝ նա պարզապատկերություն հայտնեց աջակցել ճանաչողական այցով Հայաստան ժամանող փորձագետների այցի կազմակերպմանը, որի ընթացքում առավել մանրամասն կքննարկվի ծրագրի մշակումն ու իրականացումը:

Ողջունելով հյուրերին՝ նախարար Սերգո Կարապետյանը կարևորել է այդ ծրագրերի իրականացումը և նշել, որ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունն, իր լիազորությունների սահմաններում, ամեն կերպ կաջակցի՝ այս ծրագիրը կյանքի կոչելու համար՝ հաշվի առնելով հայկական գինեգործության զարգացման հեռանկարները:

Սերգո Կարապետյանը՝ որպես համագործակցության հեռանկարներ ունեցող ուղղություններ, կարևորել է կոոպերատիվների ձևավորումը, նախապահությունը և անտարաքային տնտեսությունը:

## ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ

### ԼՐԱՏՆԱԿՎՈՒՄ Է ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Օրերս Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարար Սերգո Կարապետյանն ընդունել է Հայաստանում գտնվող Իտալիայի Նոլիսեյի և Լուսնայի համալսարանների կոոպերացիայի իրավունքի պրոֆեսոր, կոոպերացիայի և սոցիալական հետազոտությունների եվրոպական ինստիտուտի գլխավոր հետազոտող Անտոնիո Ֆիչինի: Վերջինս Հայաստան է իրավորվել Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության կողմից մշակված՝ «Գյուղատնտեսական կոոպերացիայի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի լրամշակմանն աջակցելու, այն միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցնելու համար:

Շնորհակալություն հայտնելով ընդունելության համար՝ Անտոնիո Ֆիչինի նախարարին հավաստիացրեց, որ կարվի ամեն ինչ՝ այցելության հնարավորություններն օրենքի նախագծի լրամշակմանն արդյունավետորեն ծառայեցնելու համար:

Կարևորելով հյուրի աշխատանքը՝ Հայաստանում կոոպերացիայի զարգացման գործընթացը միջազգային չափանիշներին համաձայնեցնելու ուղղությամբ, նախարար Սերգո Կարապետյանը հույս հայտնեց, որ այդ ոլորտում ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության և իտալացի մասնագետների միջև համագործակցությունը շարունակական կլինի և, հնարավոր սխալներից խուսափելու նպատակով՝ Հայաստանում լավագույնս կօգտագործվի այս բնագավառում առկա իտալական հարուստ փորձը:

## ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

### ՇԱՎԱՆՆԵՐՆ ԱՃԵԼ ԵՆ

2014 թվականի առաջին եռամսյակում գյուղատնտեսության ոլորտում թողարկված արտադրանքի մեջ բուսաբուծության ծավալը կազմել է ընդամենը 3.8%: Նման տեղեկություն հայտնել են ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունից:

ՓՈՒՍՏՈՆ

ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄԸ ԿԴԱՌՆԱ ԱՄԵՆԱՄՅԱ

Հայաստանում առաջին անգամ Տաթևի հովիտում «Տաթևեր» ճոպանուղու «Հալիձոր» կայանի հարակից տարածքում, օրերս կազմակերպված «Ոչխարների խուզում» փառատոնին մասնակցեցին ոչ միայն սյունեցիներ, այլև հարյուրավոր հյուրեր մայրաքաղաքից, հանրապետության փարբեր մարզերից, կային նաև մեծ թվով սփյուռքահայեր ու օտարերկրացիներ:



Փառատոնի մասնակցներին ՀՀ վարչապետ Հովիկ Աբրահամյանի ողջունները փոխանցեց գյուղատնտեսության նախարար Սերգո Կարապետյանը: «Սյունիքը հանրապետության լավագույն գյուղատնտեսական մարզն է, և այսօրվա զարգացած է ոչխարաբուծությունը: Վայոց ձորում ամեն փարի կազմակերպվում է Քինու փառատոն, Տավուշում՝ Մեղրի փառատոն, սա երրորդ մասնագիտական փառատոնն է, որը պետք է շարունակական լինի», - նշել է գյուղատնտեսության նախարարը:

Խոտ, Շինուհայր, Հալիձոր, Տաթև, Սվարանց, Տանձարափ, Հարժիս գյուղական համայնքները փառատոնին ներկայացել էին իրենց տաղավարներով՝ ցուցադրելով գյուղական արտադրության ապրանքներ, մթերքներ ու խմիչքներ: Միջոցառմանը մասնակցեցին նաև ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպան Ջոն Հեֆերնը, Նորվեգիայի պարավոր հյուպատոս Թիմոթի Սթրեյդը, միջազգային կազմակերպությունների ղեկավարներ:

Եղանակային անբարենպաստ պայմանների պատճառով, ոչխարների խուզման երրորդ փուլը չկայացավ: Ըստ կազմակերպիչների՝ այն կանցկացվի մեկ շաբաթ հետո, որի ժամանակ էլ հայտնի կդառնան հաղթողները, նաև կանցկացվի մրցանակաբաշխություն:

«Ոչխարների խուզում» փառատոնը, որը կազմակերպել էին «Տաթևի վերածնունդ» և «Հայրենիքի զարգացման նախաձեռնություն» հիմնադրամները՝ ՀՀ-ում Նորվեգիայի պարավոր հյուպատոսի առաջարկով, Սյունիքում կդառնա ամենամյա:

ՎԻՃԱԿԿԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՇԱՎԱՆԵՐՆ ԱՃԵԼ ԵՆ

Այս կապակցությամբ, ԱՎԾ գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի պետ Արսեն Ավագյանը նշել է, որ ցուցանիշը վերաբերում է ամբողջ ոլորտին. «Փաղարիք չէ, որ գյուղատնտեսությունը միայն բուսաբուծությունը չէ, այն ներառում է նաև անասնաբուծությունը: 2014թ. հունվար-մարտ ամիսներին գյուղատնտեսության կողմից թողարկված արտադրանքի ծավալն, ըստ հավաքագրված տվյալների, կազմել է 68498.0 մլն. դրամ, որում բուսաբուծության մասնաբաժինը կազմում է ընդամենը 3.8%: Նշված ժամանակահատվածում գյուղատնտեսական արտադրանքի 96.2%-ն անասնաբուծական արտադրանքն է, որը կազմել է 65886.3 մլն. դրամ: Նման կառուցվածքային պարկերը՝ հունվար-մարտ ամիսների համար, բնութագրական է Հայաստանի գյուղատնտեսությանը, իր ընդգծված սեզոնայնության իմաստով: Ինչ վերաբերում է ջերմոցային տնտեսության ցուցանիշներին, ապա 2014թ. հունվար-մարտ ամիսներին, նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ, նրանց կողմից թողարկված բանջարանոցային մշակաբույսերի արտադրությունը նվազել է 5.1 %-ով, ծաղկի արտադրությունը՝ 10.5 %-ով, իսկ սնկի արտադրությունը՝ 50.5%-ով»:

Նշենք, որ օրերս, ԱՎԾ հրապարակած ցուցանիշների համաձայն՝ ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակում գյուղատնտեսության ոլորտում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, գրանցվել է 5.2 % աճ:

ՆՈՐ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

2014 թ. ապրիլին, 2013թ. ապրիլի համեմատ, մասնաբաժնի գները նվազել են 1.7%-ով, իսկ 2014թ. մարտի համեմատ գրանցվել է գների հարաբերականորեն կայուն մակարդակ: Ըստ ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակած տվյալների՝ 2014 թ. ապրիլին, մարտի համեմատ, ոչխարի մսի գինն աճել է 0.3%-ով, հավի գինը՝ 0.3%-ով, խոզապուխտինը՝ 0.3%-ով, տավարի մսի պահածոյինը՝ 0.5%-ով, կիսաապխտած երշիկինը՝ 0.7%-ով, բարձր տեսակի ապխտած երշիկինը՝ 1.0%-ով, խոզի մսինը՝ 3.4%-ով:

Միաժամանակ, հանրապետությունում գրանցվել է այլ մտեղների (խաշի պարագաներ՝ 2.0 %, թռչնամսի՝ 1.2 %, պելմենիի՝ 0.4 %, տավարի մսի՝ 0.3 %, աղացած մսի՝ 0.2 %, տավարի փափկամսի՝ 0.2 %) գնանկում:

Ըստ ԱՎԾ-ի՝ ձվի հանրապետական միջին գինը 2014 թ. ապրիլին, 2013 թ. ապրիլի համեմատ, աճել է 6.5 %-ով, իսկ 2014 թ. մարտի համեմատ գրանցվել է 0.7 % գնանկում:

Կենդանական և բուսական յուղերի ապրանքախմբում 2014 թ. ապրիլին, 2013 թ. ապրիլի համեմատ, արձանագրվել է 6.0 %, իսկ 2014 թ. մարտի համեմատ՝ 0.7% գնանկում: Վերջինս հիմնականում պայմանավորվել է արևածաղկի բուսական յուղի՝ 2.5 % գնանկումով:

Սուրճի, թեյի, կակոյի, հացամթերքի, ձկնամթերքի և շաքարավազի ապրանքախմբերում, 2014 թ. ապրիլին, մարտի համեմատ, գրանցվել է 0.2 - 0.1 % գնանկում:

ԱՎԾ-ից հայտնում են, որ 2014 թ. ապրիլին, 2013 թ. ապրիլի համեմատ, կաթնամթերքի ապրանքախմբում գրանցվել է 11.5 %, իսկ 2014 թ. մարտի համեմատ՝ 2.1 % գնաճ: Վերջինիս մեծապես նպաստել է տնական պայմաններում պատրաստված պանրի՝ 5.9 % գնաճը: 2014 թ. ապրիլին, մարտի համեմատ, հանրապետությունում գրանցվել է «Լոռի» և «Չեղեր» պանրատեսակների՝ համապատասխանաբար 0.3 % և 0.8 %, մածուի՝ 1.9 % գնաճ:

ԼՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՄՓՈՓՎԵԼ ԵՆ ՎՆԱՄԻ ԶԱՓԵՐԸ

ՀՀ Արմավիրի մարզպետի համապատասխան որոշմամբ, «Արմավիրի մարզում արտակարգ իրավիճակների հետևանքով սրեղծված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց պարտադրված վնասները գնահատող հանձնաժողովը», մարտի 31-ից ապրիլի 2-ը գրանցված ցրտահարության հետևանքով մարզի հիմնականում տուժած 83 համայնքում սրեղծված հանձնաժողովներից ստացել և ամփոփել է ցրտահարության հասցրած վնասը գնահատող ակտերը:

Ցրտահարության հետևանքով Արմավիրի մարզի վարչական տարածքում վնասվել է 3962.078 հա հողատարածք, այդ թվում՝ 3188.03 հա ծիրանի, 238.508 հա դեղձի, 452.93 հա սալորի և 82.61 հա կեռասի այգի: Ընդհանուր հաշվով, վնաս է կրել 6679 գյուղացիական տնտեսություն:

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՏՉԵԼԻ ՎԱՐԿԵՐԻ ՏՐԱՄԱԳՐՈՒՄ

ՀՀ կառավարությունը շարունակում է գյուղատնտեսության ոլորտին մարտչելի վարկերի տրամադրման քաղաքականությունը, որին ձեռնամուխ է եղել դեռևս 2011 թվականին:

2011-2013թթ. տրամադրվել է 54.7 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով մարտչելի (14 տոկոսով) վարկ, որի 4 տոկոսային կետը սուբսիդավորվել է, իսկ առավել անբարենպաստ 225 համայնքի համար՝ 6 տոկոսային կետը: 2013թ. երկու փուլով տրամադրվել է շուրջ 22.5 մլրդ դրամի վարկային միջոց: 2011թ. ի վեր վարկառուների թիվը եղել է 83.7 հազար միավոր: Նիստում, նախկին որոշման փոփոխությամբ, տոկոսադրույքի սուբսիդավորմամբ վարկերի տրամադրման ժամկետը 2014թ. համար սահմանվել է ապրիլի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը:

ՀՀ կառավարությունը հաստատել է գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների դեմ պարավաստման և ախտորոշիչ հետազոտությունների ծրագիրը: Այն մշակվում է հաստատվում է ամեն փարի և նպատակ ունի երկրում պահպանել հակահամաճարակային կայուն վիճակը, միջոցներ ձեռնարկել բրուցեյոզ, տուբերկուլոզ, սիբիրախտ, դաբաղ և մի շարք այլ հիվանդությունների դեմ:

Ըստ ծրագրի՝ այս տարի ևս անհրաժեշտ չափաքանակներով ձեռք կբերվեն անասնաբուժական պարավաստանյութեր, ախտորոշիչ միջոցներ և ախտահանիչներ, կիրականացվեն հակահամաճարակային կանխարգելիչ միջոցառումներ: Ծրագրի բյուջեն հաշվարկվել է «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան անցկացված մրցույթների արդյունքում՝ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության և կապալառու ընկերության միջև կնքված պայմանագրերի հիման վրա:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԱՅՅ

ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԻՐԱՎԱՆԱՅՈՒՄ

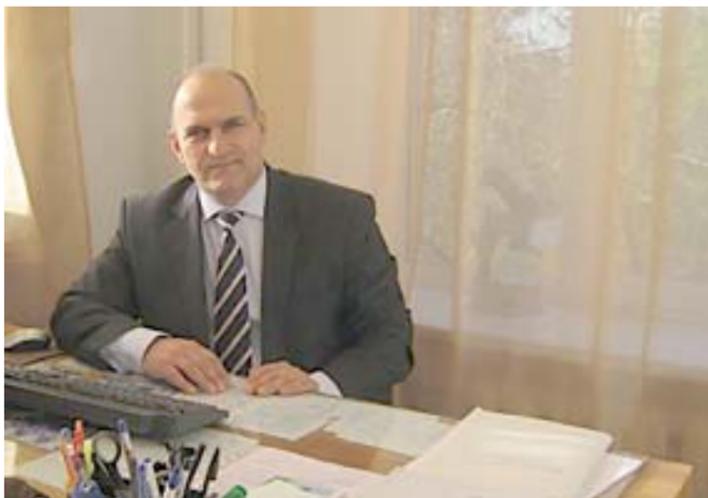
ՀՀ փոխվարչապետ, տարածքային կառավարման նախարար Արմեն Գևորգյանն օրերս աշխատանքային այցով Լոռու մարզում էր: Առողջապահության նախարար Արմեն Մուրադյանի, Լոռու մարզպետ Արթուր Նալբանդյանի ուղեկցությամբ փոխվարչապետը նախ՝ այցելել է Վանաձորում կառուցվող բուժօգնության շինարարակ, ծանոթացել աշխատանքների ընթացքին:

Այնուհետև փոխվարչապետն այցելեց մարզի Հազվի համայնք, որտեղ ներկա գտնվեց համայնքային կենտրոնի բացման արարողությանը: Կենտրոնի կառուցման համար մարզի առաջնահերթ խնդիրների լուծման չորրորդ հրապարակ ծրագրով հարկացվել է 34 մլն դրամ: Ծրագրի իրականացմանը որոշակի մասնակցություն է ունեցել նաև համայնքը: Համայնքային նշանակության մեկ այլ ծրագիր է իրականացվում Ալավերդի քաղաքում. պետական և մասնավոր ներդրումներով վերանորոգվում է քաղաքի գեղարվեստի դպրոցի շենքը: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը 38,5 մլն դրամ է, որից 18 մլն դրամը տրամադրվել է «Քաունթերֆարթ ինթերնեշնլի» հայաստանյան գրասենյակը, 8 մլն դրամը՝ «Վալլեքս» խումբը, 12,5 մլն դրամը հարկացվել է չորրորդ հրապարակ ծրագրով:

Այնուհետև փոխվարչապետը Շնողում և Թեղուտում, համայնքների ղեկավարների, «Մանես» բարեգործական հիմնադրամի պատասխանատուների մասնակցությամբ, քննարկել է համայնքներում իրականացվելիք ծրագրերը, ինչպես նաև ՀՀ նախագահի՝ օրերս Լոռի կարգադրած այցի ընթացքում փրված հանձնարարականների կատարմանը վերաբերող հարցեր: Մասնավորապես քննարկվել են գազաֆիկացման, համայնքային ենթակառուցվածքների արդիականացման, այգիների հիմնման ծրագրերը, որոնց իրականացումը նախատեսվում է նաև «Վալլեքս» խմբի մասնակցությամբ:

ԲՈՒՅՄԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՆՏԵԳՐԱՑՎԱԾ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԿԱՆԻՑ ՑԵՑԻ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ



Կարտոֆիլի ցեցն իր վնասակարությամբ, տարածման արագությամբ և պատճառած վնասի ծավալով, լուրջ մտահոգություն է առաջացնում: Ցեցը վնասում է բույսի թե՛ վերգետնյա մասը, և թե՛ պալարները, որոնց հետագա օգտագործումը դառնում է անհնարին: Այդ վնասատուի կենսակերպի, տարածման և դրա դեմ կիրառվող կանխարգելիչ միջոցառումների մասին է մեր հարցազրույցը Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի այգեպտղաբուծության և բույսերի պաշտպանության ամբիոնի վարիչ, գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Արմենակ Տեր-Գրիգորյանի հետ:

- Պոն Տեր-Գրիգորյան, ի՞նչ ճանապարհով է տարածվում կարտոֆիլի ցեցը և ի՞նչ առաջնահերթ միջոցառումներ պետք է կատարել այն կանխելու համար:

- Վնասատուի տարածման ուղիները բազմաթիվ են, կարող են փոխանցվել վարակված պալարների, տարաների, բույսերի կանաչ զանգվածի, ինչպես նաև բնական ինքնատեղափոխման միջոցով: Կարտոֆիլի ցեցի դեմ պայքարի աշխատանքները պետք է բաժանել 3 փուլի: Առաջին փուլը՝ կանխարգելիչ միջոցառումներն են: Աշնանը, բերքահավաքից հետո, երբ սերմացուն տեղափոխվում է պահեստ, այնտեղ պետք է անցկացվեն ֆումիգացիոն աշխատանքներ: Ձմռան ընթացքում պետք է հետևել վնասատուի առկայությանը, որի դեպքում դարձյալ պետք է պայքար կազմակերպել ֆումիգանտներով: Արարատյան հարթավայրից ձեռք բերված սերմացուն չպետք է պահել հաջորդ տարվա համար:

տարվա համար, քանի որ պալարները կարող են լինել վարակակիրներ: Այդ պատճառով խորհուրդ է տրվում սերմացու պալարները, ցանքից 2-3 օր առաջ, ներկրել հանրապետության վարակազերծ գոտիներից: Պետք է ուշադրություն դարձնել, որպեսզի պալարները տնկվեն, առնվազն, 15 սմ խորությամբ, որը հնարավորություն չի տա ցեցին ներթափանցել հող և վնասել դրանց: Վեգետացիայի սկզբից մինչև ավարտը կարտոֆիլի ցանքատարածքներում և հարակից դաշտերում պետք է ոչնչացնել մորմազգի մոլախոտային բուսականությունը, որը հանդիսանում է լրացուցիչ կերի աղբյուր ցեցի համար:

Վեգետացիայի ընթացքում պարտադիր պայման է՝ որակյալ բուկլիցի կատարումը: Պայքարի միջոցառումներ չկատարելու դեպքում՝ ընդհանրապես բերք չի ստացվում:

- Մասնագետները հավաստիացնում են, որ ինտեգրացված պայքարը տալիս է

ցանկալի արդյունք: Զիմիական պայքարի ի՞նչ միջոցներ պետք է կիրառել և որ ժամանակահատվածներում:

- Ինչ խոսք, անհրաժեշտ է կատարել նաև պայքարի քիմիական միջոցառումներ՝ այն ներառելով պայքարի ինտեգրացված համակարգի մեջ: Վեգետացիայի ընթացքում կարտոֆիլի ցանքատարածքներում կարող ենք օգտագործել՝ ֆիտովերմ, մատչ, դեցիս, չերպա, կալիպսո, ինսեգար, դալնադիմ և այլ պատրաստուկներ: Առաջարկվում են նաև ֆիտովերմ-մատչի, ֆիտովերմ-ակտարայի կամ ֆիտովերմ-ադմիրալի համադրությունները: Սրսկումները պետք է կատարել ֆերոմոնային թակարդների ահագանգման ժամկետներին համապատասխան: Ցանկացած դեպքում, վնասատուի հայտնաբերման ժամանակ, առանց երկմտելու, պետք է կիրառվեն այդ պատրաստուկները:

Թե՛ պահեստավորման, և թե՛ վեգետացիայի ընթացքում, արդյունավետ է նաև կենսաբանական պատրաստուկների կիրառումը, ինչպիսիք են՝ լեպիդոցիդը և բիտոքսիբացիլիդը՝ 2-3 կգ ծախսի նորմայով:

- Իսկ ի՞նչ աշխատանքներ պետք է կատարել բերքահավաքից առաջ, որոնք դարձյալ կնպաստեն վնասատուի տարածման կանխարգելմանը:

- Բերքահավաքից 7 օր առաջ պետք է հնձել բույսի վերգետնյա մասը, հեռացնել դաշտից, այրել կամ թաղել՝ մինչև 50 սմ խորությամբ: Արգելվում է բույսերը լցնել ջրավազանները կամ գետերը, քանի որ դրանք կարող են վարակի շատ արագ տարածման աղբյուր հանդիսանալ: Խորհուրդ է տրվում բերքահավաքից հետո, աշնանը կատարել վար, իսկ ձմռանը՝ հունվար-փետրվար ամիսներին, երբ հողում ջերմաստիճանը բացասական է՝ կրկնավար: Այն կարող է հողը վարակազերծել 70-80 %-ով:

Հարցազրույցը՝ Նելլի Սահակյանի

ԳՆԱԳՈՅԱՑՄԱՆ ԿԱՐՃ ՈՒ ԵՐԿԱՐ ՇՂԹԱՆ ԵՎ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

Եթե առաջնորդվենք առողջ տրամաբանությամբ և մտավոր հաշվարկներով, ապա գյուղմթերք արտադրողն, այդ թվում և մեր երկրի գյուղացին, իրացնում է իր արտադրանքը մտավորապես 3 ինքնարժեքով, որից երկրորդը ծածկում է տրանսպորտային ծախսերը, իսկ երրորդն արդեն իր եկամուտն է կազմում: Բոլոր երկրներում բառացիորեն, երբ կողմերն՝ արտադրողն ու սպառողը, շատ են գոհ մնում գործարքից, հայտնվում է միջնորդը և «կիսում» գոհունակությունը կողմերից մեկի հետ: Այսպես՝ գնագոյացման շղթան երկարում է. միանվագ՝ աղեկվատ պետություններում, եթե դա հարմար է կողմերին և օգուտ է բերում նաև պետությանը, իսկ ոչ աղեկվատ երկրներում՝ միջամտության զարգացումը լինում է շարունակական և պետությանը ոչ մի օգուտ չի բերում:

Առաջին տիպի երկրների ձեռնարկած միջոցառումներից կարելի է նշել անգլիական և ամերիկյան սուպեր և հիպերմարկետների օրինակը, որոնց՝ միջնորդի շահույթը կամ մարժան չափավորելու նպատակով, պետությունն առաջարկել է միավորել ֆերմերներին և սպառողներին՝ կոոպերատիվ հարաբերությունների միջոցով: Օրինակ, Նյու-Յորքի մաս կազմող Բրուկլինում կազմակերպված Park Slope Food Coop նախաձեռնությունը միավորել է սպառողին և արտադրողին մի կոոպերատիվում, որտեղ կողմերն, ամիսը ընդամենը մի քանի ժամ աշխատելով սուպերմարկետում, ազատում են նրա տերերին ավելորդ աշխատողներ պահելուց, իրենք էլ օգտվում են զեղչերից ու բոնուսներից:

Երկրորդ տիպի պետություններում առայժմ արդյունավետ միջոցներ չեն գտել, դրա համար ՌԳ-ում 5-6 ուրբի ինքնարժեք ունեցող մեկ լիտր կաթը վաճառվում է խանութներում 25-40 ուրբով (մեզ մոտ շղթայի երկարություն խանգարում են կաթի կոոպերատիվների առկայությունը, արտադրողի՝ միաժամանակ որպես իրացնող հանդես գալու պարագան, ՀՀ ԳՆ առաջին դեմքերի անհատական ջանքերը):

Սակայն խնդիրը պահանջում է համակարգված, տևական գործող լուծումներ: ՌԳ-ում այդ ուղղությամբ փորձում են կիրառել անգլիացիների և ամերիկացիների տարբերակը՝ միաժամանակ հիմնվելով ոչ թե տխրահռչակ կոլեկտիվիզացման, այլ ավելի վաղ՝ դեռ 1827 թվականից գոյություն ունեցող կոոպերատիվների վրա, որոնք գոյատևեցին գրեթե մեկ դար: Դրանք հիմնվեցին արքայազանի սկսեցին տարածվել, դարասկզբին դրանց թիվը հասավ 63 հազարի, իսկ վերացման պահին /1925թ./ արդեն հասել էր 93 հազարի:

Այսօր, աշխարհով մեկ, կոոպերատիվներում ընդգրկված է մոտ 1 միլիարդ մարդ, որոնց ընդհանուր շրջանառությունը մոտենում է տրիլիոն դոլարի: Թափ է առնում կոոպերացիան նաև մեզանում, ԱԳՀ երկրներում: ՌԳ-ում, հատկապես՝ Մոսկվայում, բացվում են ֆերմերական խոշոր խանութներ, որտեղ առևտուրն իրականացնում են միայն կոոպերատիվ անդամները: Հետաքրքիր է, որ «Рысь» սպառողական ընկերությունների միությունը, որը երկրով մեկ միավորում է 500-ից ավելի կոոպերատիվ՝ 1,2 միլիոն փայտաներերով, բացի բուն գյուղատնտեսությունից, զբաղվում է նաև շինարարությամբ, կոմունալ ծառայություններով, բազմառեսանկ սպասարկմամբ:

Վ Հ

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՆԱՔԱՆ ԱՎԱՐՏՎՈՒՄ Է

Մարզում ավարտին են մոտենում հացահատիկի ցանքի աշխատանքները:

Ինչպես տեղեկացրել ենք, ՀՀ կառավարության կողմից մարզի գյուղացիական փնտեսություններին մարտչելի գներով հարկացվել էր գարնանացան գարու, կորնգանի և առվույրի սերմացու, որի գերակշիռ մասն արդեն հանձնվել է հողին: Մայիսի սկզբներին ամբողջովին կավարտվի հացահատիկի ցանքը: Ակնկալվում է, որ այս տարի հացահատիկի ցանքատարածությունները՝ սերմացուի, դիզվառելիքի, գյուղտեխնիկայի և պարարտանյութի պակաս չեն գգա:

Ցանքին զուգահեռ, շարունակվում է ազոտական և կալիումական պարարտանյութերի ներկրումը և, ըստ նախնական ցուցանիշների, հարկացվում է գյուղացիներին:

Մարզի ցածրադիր գոտիներում սկսվել է նաև կարտոֆիլի ցանքը: Ապրիլի 28-ի դրությամբ, ցանվել է 20000 հա գարնանացան հացահատիկ և 1000 հա կարտոֆիլ:

Գեղարքունիքի ԳԱՄԿ

ԾՐԱԳԻՐ

ԿՍՏԵՂԾԻ ԵՎՍ 40 ՆՈՐ ԱՆԽԱՏԱՏԵՂ



Գարնական շուրջ 0.56 մլրդ դրամի արտադրանք, որի գերակշիռ մասը կարտահանվի ՌԴ և Վրաստան:

Ներդրումային ծրագրի իրականացման արդյունքում՝ կստեղծվի մոտ 40 աշխատատեղ (ջերմոցային փնտեսության ամբողջական հզորությամբ աշխատելու դեպքում)՝ միջին աշխատավարձը՝ 2015թ.՝ 75, 2016թ.՝ 80 և 2017թ.՝ 90 հազ. դրամ:

ՄԵՄԻՆԱՐ

# «ECO-AGRI» ՆԱԽԱԳԾԻ 3-ՐԴ ԴԱՍԸՆԹԱՅՆԵՐՆ ԱՐՄԱՎԻՐՈՒՄ

Ապրիլի 30-ից մայիսի 3-ն Արմավիր քաղաքում, Արմավիրի ԳԱՄԿ-ի աջակցությամբ, Արմավիրի մարզի անհատ ֆերմերների և ԳԱՄԿ-ի աշխատակիցների համար կազմակերպվեցին Հարևանության և գործընկերության եվրոպական մեխանիզմի կողմից ֆինանսավորվող, Սև ծովի տարածաշրջանի երկրների համագործակցության համարեղ ծրագրի շրջանակներում կատարվող, «Յեղագործների կոլեկտիվ փորձի փոխանցում ֆերմերներին՝ շրջակա միջավայրի պահպանման, գյուղատնտեսության կայուն և էկոլոգիական կազմակերպման նպատակով, (ECO-AGRI)» նախագծի երրորդ դասընթացները: Խորագիրն էր՝ «Ակադեմիական աշխարհում դասական պարարտանյութերին՝ որպես այլընտրանք, օրգանական պարարտանյութերի օգտագործման վերաբերյալ ուսումնասիրությունները և գիտական հետազոտությունները»:



Ներկաներին ողջունեց և հրավերն ընդունելու համար շնորհակալություն հայտնեց Հայաստանում նախագծի համակարգող Պ. Ալեքսանյանը: Նա համառոտ պատմեց առաջին երկու դասընթացների արդյունքների մասին, հիշեցրեց, որ իրենց ռումինացի («Աշխարհում կայուն զարգացման համար մարդու և շրջակա միջավայրի պաշտպանության ECOM ասոցիացիա»), մոլդովացի (Մոլդովայի գիտությունների ակադեմիայի քիմիայի ինստիտուտ) և թուրք (Թուրքիայի Գյուղատնտեսության պալատ և Ապրանքային բորսա) գործընկերների հետ միասին, Երևանի պետական համալսարանի գիտական խումբը շարունակում է իրականացնել վերը նշված նախագիծը, որի հիմնական նպատակն է՝ համարեղել մասնակից երկրների հետազոտողների կոլեկտիվ փորձն ու այն փոխանցել տարածաշրջանի երկրների ֆերմերներին՝ շրջակա միջավայրի պահպանման, գյուղատնտեսության կայուն և էկոլոգիական կազմակերպման համար (գյուղատնտեսական աշխատանքների կատարելագործման և քիմիական պարարտանյութերի օգտագործման սահմանափակման և դրանք օրգանական տարատեսակներով փոխարինման նպատակահարմարության մասին իրազեկմամբ):

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ նաև Արմավիրի ԳԱՄԿ-ի տնօրեն Լ. Ալեքսանյանը. «Ուրախ ենք մեր մարզում ընդունել Երևանի պետական համալսարանի գիտաշխատողներին և մոլդովացի գործընկերներին, նաև սիրով շարունակում ենք համագործակցել ԵՊՀ մասնագետների հետ, որի գիտաշխատողների հետ՝ դեռևս 2003-2004թթ.-ին, ԳԱՀԿ-ի Ուսուցման և նորարարական ծրագրերի բաժնի նախագծերից մեկի՝ «Ագրարային տեխնոլոգիաների ներդրման և գնահատման» ծրագրի շրջանակներում (AM-133), ՀՀ Արմավիրի մարզի էջմիածնի տարածաշրջանում «Սան Ռայս» տեսակի լուլիկի վրա արդյունավետորեն փորձարկել են նրանց սպեղծած «Ցեոհում-1» տեսակի օրգանական պարարտանյութը: Ողջունելի է, որ «ECO-AGRI» նախագիծը և նրա նպատակները համահունչ են ԳԱՄԿ-ի գործունեությանն ու ծրագրերին: Գուցադրվեցին ներկա էին նաև նախագծի մասնակից ԵՊՀ և մոլդովական խմբերի անդամները, Մոլդովայի ազգային ակադեմիայի անդամ, ՄԱԱ քիմիայի ինստիտուտի տնօրեն, քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ս. Լուպասկուն, ՄԱԱ-ի քիմիայի

ինստիտուտի բաժնի վարիչ, քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ի. Պովարը:

Նրանք ևս ողջունեցին ներկաներին, նշեցին, որ շատ ուրախ են Հայաստանում գտնվելու, ի շահ հայ և մոլդովացի ֆերմերների, հայ գործընկերների հետ արդյունավետ համագործակցության, մոլդովացի և հայ ժողովուրդների միջև բարիդրացիական հարաբերությունների ամրապնդման գործում իրենց ունեցած ներդրման համար:

Դասընթացի սկզբում մասնակից-ֆերմերների լրացրած հարցաշարն իրենից, փաստորեն, ներկայացնում էր հետազոտություն՝ Հայաստանում գյուղատնտեսության կազմակերպման էկոլոգիական մեթոդների, օրգանական պարարտանյութերի, դրանց կիրառման մասին ունեցած գիտելիքների մակարդակի վերաբերյալ:

Նախագծի հայկական խմբի հետ համագործակցում և աջակցում են Գյուղատնտեսության աջակցության հանրապետական կենտրոնը, Արարատի, Արմավիրի և Արագածոտնի ԳԱՄԿ-երը, «Բանջարաբուսաբանային և տեխնիկական մշակաբույսերի գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը, «Ագրոկենսատեխնոլոգիայի գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը, ՀԱԱՀ-ի մասնագետները: Նախագծի նպատակն է ֆերմերներին տեղեկացնել քիմիական պարարտանյութերի այլընտրանք հանդիսացող օրգանական պարարտանյութերի, դրանց արդյունավետ օգտագործման եղանակների, ինչպես նաև մասնակից երկրներում եղած փորձի մասին:

Նշված խնդիրները լուծելու համար նախագծի մասնակից բոլոր գիտական խմբերը համարեղ սպեղծել էին 3-րդ փուլի ուսումնական նյութերը, որն էլ ներկայացվեց դասընթացի մասնակիցներին:

Մոլդովացի դասախոսող Ս. Լուպասկուն ներկայացրեց «Մոլդովայի գյուղատնտեսության արդի վիճակը» դասախոսությունն, այնուհետև սիրով և հանգամանակից պատասխանեց հայ ֆերմերների հարցերին:

ԵՊՀ-ի գիտական խմբի անդամ, նախագծի շրջանակներում կրթական և մասնագիտական պարարտանյութերի աշխատանքների պատասխանատու Կարեն Ղազարյանը (ԵՊՀ կենսաբանության ֆակուլտետի էկոլոգիայի և բնության պահպանության ամբիոնի դասախոս, կենսաբանական գիտությունների թեկնածու) ներկայացրեց «Ակադեմիական աշխարհում դասական պարարտանյութերին որպես այլընտրանք օրգանական պարարտանյութերի օգտագործման վերաբերյալ ուսումնասիրություններն ու գիտական հետազոտությունները՝ Ռումինիայում, Թուրքիայում և Հայաստանում» դասախոսությունների շարքը:

Ֆերմերները ծանոթացան շրջակա միջավայրի վրա քիմիական պարարտանյութերի բացասական ազդեցություններին, այդ պարարտանյութերով շրջակա միջավայրի աղտոտման հիմնական պատճառներին և վնասակարությանը, պարարտանյութերի ճիշտ օգտագործման անհրաժեշտությանը, էկոլոգիական գյուղատնտեսության վարման մեթոդներին և մարդու կյանքի համար նպաստավոր, մաքուր գյուղմթերքներ արտադրելու եղանակներին, օրգանական պարարտանյութերի տեսակներին, դրանց պարարտանյութերի տեխնոլոգիաներին և նախագծի մասնակից երկրներում դրանց կիրառման լավագույն մեթոդներին ու փորձերին: Իսկ նրանց բաժանված բրոշյուրը մանրամասն ներկայացնում էր՝ ոչ ավանդական գյուղատնտեսության (կենսաբանական գյուղատնտեսություն, օրգանական գյուղատնտեսություն, էկոլոգիական գյուղատնտեսություն), էկոլոգիապես մաքուր գյուղատնտեսության մեջ օգտագործվող բնական օրգանական պարարտանյութերի, դրանց ճիշտ կիրառման միջոցառումների, ընդհանուր ագրոտեխնիկական միջոցառումների, բնակչության կերակրման, սոցիալական ու տնտեսական չափանիշների կայունացման ոլորտներում պարարտանյութերի դերի, շրջակա միջավայրի պահպանության գործում կայունության էկոլոգիական չափանիշների մասին հետաքրքիր թեմաներ և մանրամասնում էր, թե որ սննդամթերքն են առավել անհրաժեշտ, ինչպես են որոշվում պարարտանյութերի կիրառման չափաքանակները, ինչ է իրենից ներկայացնում պարարտանյութերի հավասարակշռված և ժամանակին կիրառումը, երկրագործությունը որևէ օգուտ տալիս է հողագործներին կամ շրջակա միջավայրին, որոնք են օրգանական երկրագործության զարգացման արգելակող գործոնները և այլն:

Ձեկույցներից հետո տեղի ունեցան ակտիվ քննար-



կումներ, դասընթացներին մասնակից ֆերմերները շնորհակալություն հայտնեցին դասընթացի կազմակերպիչներին, լրացրեցին հետազոտության հարցաշարը:

Պարզվեց, որ հայ ֆերմերները պարարտանյութեր են օգտագործում և արտադրել էկոլոգիապես մաքուր գյուղմթերքներ՝ դրանց սպառման համար շուկա ունենալու, մարչելի օրգանական պարարտանյութերի առկայության և պետության համապատասխան աջակցության պայմաններում:

Լիանա Շախնազարյան

ՄԱՍՆԱԳԵՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ԻՆՉՊԵՍ ՉԱՓԵԼ ՈՌՈԳՎՈՂ ԴԱՇՏԻՆ ՏՐՎՈՂ ԶՈՒՐԸ

Ջրօգտագործման արդյունավետ կառավարման հիմնախնդրի լուծումը կապված է բազմաթիվ արտադրական, տնտեսական, սոցիալական գործոններից, որոնց թվում ջրաչափական աշխատանքներն ունեն վճռորոշ նշանակություն:

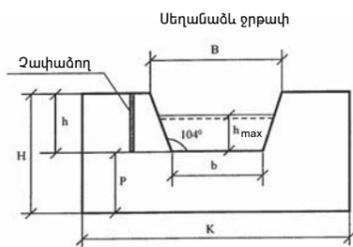
Ինչու՞ ջուրը չի չափվում դաշտում: Այս հարցի պատասխանը ստանալու համար նախապես անհրաժեշտ է կատարել մի շարք պարզաբանող վերլուծություն:

Պետք է նկատի ունենալ, որ ջրաչափական աշխատանքների կատարումը ֆերմերային դաշտում չպետք է լինի ինքնանապարակ, այն պետք է պաշտպանված լինի օրենսդրորեն, ունենա իրավական ուժ, իսկ արդյունքները՝ աշխատանքների բարելավման գործընթացում, թույլ կրան իրականացնելու արդյունավետ ջրօգտագործման կառավարում թե՛ րնտեսական, և թե՛ կազմակերպական առումով:

Ոռոգման նպատակով օգտագործվող ջրի փաստացի քանակն այն չափանիշն է, որով հնարավոր է հաշվարկել՝ ինչպես միավոր հողաբարձության, այնպես էլ միավոր արտադրանքի հաշվով ոռոգման իրականացման հետ կապված փաստացի ծախսերը: Յերևաբար՝ անհրաժեշտություն է առաջանում հնարավոր ճշգրտությամբ չափել ոռոգման համար տրվող փաստացի ջրի քանակը: Մյուս կողմից, երբ շահառուն գիտի, որ պետք է վճարի ոռոգման ջրի համար, նա առավել պատասխանատվությամբ և խնայողաբար կօգտագործի այն: Այս պայմաններում կենսական անհրաժեշտություն է դառնում ծախսված ջրի ճշգրիտ չափի որոշման նպատակով, ջրաչափից կառուցվածքների և սարքերի պարաստումը, տեղադրումը, ջրի ծախսի չափումն՝ ինչպես ջրառի և ջրի բաշխման կետերում, այնպես էլ՝ անմիջապես ոռոգվող դաշտում:

Մեր նպատակն է՝ ֆերմերներին օգնել ինքնուրույն պատրաստելու ներքոհիշյալ ջրաչափերը, տեղադրել դաշտում, ինչպես չափել ոռոգման ժամանակ օգտագործված ջրի փաստացի քանակը:

Սեղանաձև ջրափի - Իրենից ներ-



Նկ. 1. Սեղանաձև ջրափի լայնական կտրվածքը:

կայացնում է սեղանաձև կտրվածքով վահան, որը կարելի է պարաստել մեքենայից, փայտից կամ որևէ ձեռքի փակ եղած կոյուղից, որը հեշտությամբ չի ճկվում (Նկ. 1): Այն տեղադրվում է ջրվող դաշտի ջրարարի վրա՝ ջրի հոսանքին ուղղահայաց: Ջրափարով հոսող ջուրն ուղղվում է դեպի այդ կտրվածքը և թափվում նրա վրայով:

Սեղանաձև ջրափի միջով անցնող ջրի ծախսը որոշվում է ջրափի վրայով թափվող ջրի շերտի մեծությամբ, որը չափվում է չափաձողի օգնությամբ: Չափաձողի 0 նիշը պետք է գտնվի ջրափի շերտի մակարդակի վրա (տես Նկ.1): Սեղանաձև ջրափի շերտի ընդունված (b) լայնություններն են՝ 25,30,40,50,60,75 և 100 սմ:

Սեղանաձև ջրափերով ջրի ծախսի մեծությունները բերված են աղյուսակ 3-ում:

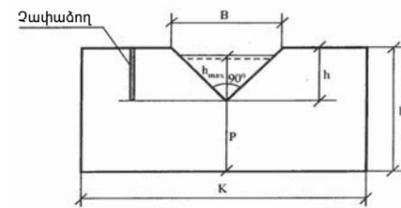
Եռանկյունաձև ջրափի - Իրենից ներկայացնում է եռանկյունաձև կտրվածքով մեքենայ կամ փայտյա վահան (Նկ. 2): Տեղադրվում է նույն կերպ, ինչպես սեղանաձև ջրափը:

Եռանկյունաձև ջրափի կողային պատերն ունեն 1:1 թեքվածք, այսինքն՝ կողային պատերն իրար նկատմամբ կազմում են 90° անկյուն:

Եռանկյունաձև ջրափի միջով անցնող ջրի ծախսը չափվում է նույն սկզբունքով, ինչ սեղանաձև ջրափի դեպքում:

Եռանկյունաձև ջրափով ջրի ծախսի մեծությունները բերված են աղյուսակ 3-ում:

«Յարցև» տիպի ջրաչափական վաքը Յանրապետության ոռոգման համակարգերի ջրաչափական դիտարկերի մեծ մասում ջրաչափությունն իրականացվում է «Յարցև» տիպի ջրաչափական վաքերով: Այն իրենից ներկայացնում է մեքենայ կամ բե-



Նկ. 2. Եռանկյունաձև ջրափի լայնական կտրվածքը:

Աղյուսակ 1

Սեղանաձև ջրափի կտրվածքի չափերը

Table with 8 columns: Q\_max, L/վ, b, սմ, B, սմ, h\_max, սմ, K, սմ, H, սմ, h, սմ, t, մմ. Rows include values for 11, 18, 37, 65, 100 L/վ.

t - թիթեղի հաստությունը:

Աղյուսակ 2

Եռանկյունաձև ջրափի լայնական կտրվածքի չափերը

Table with 8 columns: Q\_max, L/վ, h\_max, սմ, h, սմ, P, սմ, B, սմ, H, սմ, K, սմ, t, մմ. Rows include values for 4.4, 12.2, 30, 50, 75 L/վ.

t - թիթեղի հաստությունը:

Սեղանաձև և եռանկյունաձև ջրափերի միջով թափվող ջրի ծախսերը

Large table with 8 columns: h, սմ, 25, 30, 40, 50, 60, 75, Q=1.4h^2.1000, L/վ. Rows range from 2.0 to 25.0 սմ.

Աղյուսակ 4

«Յարցև» ջրաչափական վաքով ջրի ելքի որոշումը

Table with 10 columns: H, սմ, 20, 25, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100. Rows range from 10 to 60 սմ.

տոնե սրացիոնար տեղակայանք: Վաքի հիմնական չափերն ունեն հետևյալ հարաբերակցությունները՝ ելքի շերտի լայնության նկատմամբ (b) վաքի երկարությունը (L) պետք է լինի՝ L=2b, մուտքամասի լայնությունը՝ B = 1.7b, վաքի ջրափի մասի պատերի բարձրությունը՝ H = (1.5-2.0)b: Վաքի կառուցման տեղում ջրանցքի նվազագույն լայնությունը պետք է լինի 1.4B: Վաքի շերտը պետք է բարձր լինի ներքին բիեֆի կողմից 0.5h\_max - ի չափով: Ջրի ելքը որոշում են վերին և ներքին բիեֆներում շերտի նկատմամբ առաջացած

ջրի խորություններով: «Յարցև» ջրաչափական վաքով ջրի ելքի որոշման աղյուսակից օգտվում ենք հետևյալ կերպ. օրինակ, եթե ջրաչափական վաքի շերտը ելքամասում ունի 30սմ լայնություն, այսինքն՝ b=30 սմ և ջրի խորությունը չափաձողի վրա ցույց է տալիս՝ h=20 սմ, իսկ վաքը սուղված չէ, ապա ելքը կլինի՝ 54.0 L/վ:

Գ.Մ. Եղիազարյան
Յայաստանի ազգային ագրարային համալսարան
Գյուղատնտեսական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ԿՐԹ-ԱԿՄՆ

ԱԳՐՈՒԲԻԶՆԵՍԻ ՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ՝ ԿՐԹԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԻ ՄԻԶԱԿԱՅՐ

Հայաստանի պետական ագրարային համալսարանի Ագրոբիզնեսի ուսուցման կենտրոնը ստեղծվել է 2000թ., ՀԱԱՀ-ի, Տեխասի A&M համալսարանի և ԱՄՆ գյուղատնտեսական Մարկետինգի աջակցության ծրագրի (գործել է Հայաստանում 1992-2005 թթ.) գործակցային համաձայնագրի հիման վրա: Կենտրոնն առաջարկում է ագրոբիզնեսի ոլորտի կրթություն՝ Հայաստանի ագրոպարենային համակարգում և հարակից հարվածներում՝ կայուն ձեռնարկության զարգացման նպատակով, պատրաստում է փոփոխվող պահանջարկներին, շուկայագիտական և կառավարման լայն մրահորիզոն ունեցող ագրոբիզնեսի մասնագետներ՝ անվերջ գերազանց իմացությամբ և արդիական հաղորդակցական հմտություններով: Յուրաքանչյուր տարի ԱՌԿ է ընդունվում մոտ 34 ուսանող, այդ թվում՝ 5-7-ը՝ Վրաստանի Հանրապետությունից: Ուսուցման կենտրոնի գործունեության և առաջիկա ծրագրերի մասին է մեր հարցազրույցը կենտրոնի տնօրեն Վարդան Ուռուպյանի հետ:

- Պրն Ուռուպյան, ԱՌԿ-ն առաջարկում է ագրոբիզնեսի և շուկայաբանության 2 տարվա ծրագիր, որը ներկառուցված է ՀԱԱՀ նույն մասնագիտության 4 տարվա ուսումնական ծրագրի մեջ: Ինչպե՞ս է կազմված ուսումնական պլանը:

- Պահանջվող առարկայական դասընթացներից ու ուսումնարարական պրակտիկայից կազմված ուսումնական պլանը արևմտյան կառուցվածք ունի և հիմնված է Տեխասի A&M համալսարանի գյուղատնտեսական փոփոխության դեպարտամենտի և Մեյս բիզնես դպրոցի բակալավրիատի ուսումնական պլանի վրա: Ուսուցումն իրականացվում է անվերջնորդ դասախոսները՝ ԱՄՆ և Եվրոպական համալսարաններում գիտական աստիճաններ ստացած հայ և ամերիկացի մասնագետներ են: Ծրանավարտները ստանում են ՀԱԱՀ (վրացիները՝ համապատասխանաբար՝ Վրաստանի ագրարային համալսարանի, Բաթումի Շոթա Ռուսթավելի պետական համալսարանի և Ակակի Ծերթելի ագրարային համալսարանի) դիպլոմ, ինչպես և Տեխասի A&M համալսարանի վկայական:

Ծրանավարտների ձեռք բերած գիտելիքներն ու փորձը նրանց մրցունակ են դարձնում երկու երկրների զարգացող ագրոբիզնեսի հարվածում, ոչ գյուղատնտեսական ոլորտներում, բանկերում, միջազգային կառույցներում, աշխարհաշուկայի այլ հարվածներում:

ԱՌԿ-ը հայտնի է որպես ուսումնական հասարակություն, որն ապահովում է եզակի կրթական միջավայր, որտեղ արժեքավորվում են՝ կարողությունը, նախաձեռնողականությունը, ինքնուրույն աշխատանքը, ստեղծագործական մոտեցումն ու սեփական երկրին օգտակար լինելու պատրաստակամությունը:

- Իսկ ի՞նչ նոր տեխնոլոգիաներ են կիրառվում:  
- Ժամանակակից սարքավորումների և տեխնոլոգիաների կիրառումը լիարժեք աշխատանքային միջավայր է ստեղծում ուսանողների համար՝ թե՛ լսարանային և թե՛ ինքնուրույն աշխատանքի համար: Համակարգչային լաբորատորիան, որտեղ գտնվող համակարգչային տեխնիկան մշտապես թարմացվում է, ուսանողների տրամադրության փակ է՝ առանց սահմանափակումների: Տեսակոնֆերանսի սարքավորումների միջոցով ուսանողները հեղուկ են ԱՄՆ-ից և Մեծ Բրիտանիայից անցկացվող դասախոսություններին: Պարապմունքներն անցկացվում են բացառապես համակարգիչների, համապատասխան ծրագրակազմերի և տեսանյութերի օգնությամբ, ընդ որում օգտագործվում են այնպիսի ծրագրակազմեր, ինչպիսիք են SPSS-ը, STATA-ն, SEMITAR-ը: ԱՌԿ-ում կարևորվում է նաև թիմային աշխատանքը:

Պահանջարկի կրեդիտային համակարգը ներդրված է ստեղծման օրվանից, իսկ Կրեդիտների փոխանցման և կուրսակման եվրոպական համակարգին (ԿՓԵՅ) անցել ենք 2007թ.-ին՝ Բոլոնիայի գործընթացի շրջանակում:

- Ագրոբիզնեսի ուսուցման կենտրոնի բակալավրիատի ծրագիր ընդունվելու համար ի՞նչ պայմանների պետք է բավարարի դիմորդը:

- Դիմորդը պետք է ավարտած լինի ՀԱԱՀ ագրոբիզնեսի և շուկայաբանության կամ այլ մասնագիտությունների առաջին երկու կուրսերի ծրագիրը և ցուցաբերի անվերջնի բավարար իմացություն: Դիմորդը կարող է նաև ավարտած լինել ՀԱԱՀ-ն՝ այլ մասնագիտությունների գծով կամ այլ պետական ԲՈՒՀ և հետմադի ագրոբիզնես և շուկայաբանություն մասնագիտության գծով ՀԱԱՀ դիպլոմի և (կամ) Տեխասի էյ ընդ էմ համալսարանի վկայականի:

Ընդունված համարվելու համար դիմորդներն անվերջն լեզվով ընդունելության քննություն են հանձնում փոփոխվող պահանջարկի հիմունքներից, մաթեմատիկայից և անվերջնից, առաջին փուլում՝ գրավոր, երկրորդ փուլում՝ բանավոր:

- Ինչպե՞ս է կազմակերպվում ուսումնարարական պրակտիկան:

- Ուսանողներին մասնագիտական գործունեության

նախապատրաստելու առումով, կարևորվում է ուսումնարարական պրակտիկան, որի նպատակն ուսանողներին իրական բիզնեսի ոլորտում մարկետինգի, կառավարման և ֆինանսական գործունեության մեջ ներգրավելն է: Մեր ուսանողների, գործնական գիտելիքով ու հմտություններով զինված լինելու շնորհիվ, պրակտիկան շատ հաճախ հանգեցնում է նույն ընկերություններում աշխատանքի առաջարկության:

Ուսանողների համար ուսումնարարական պրակտիկայի հնարավորություններ են ստեղծվում ոչ միայն Հայաստանի և Վրաստանի, այլև՝ Ուկրաինայի, Գերմանիայի, ԱՄՆ-ի, Հունաստանի և այլ երկրների ագրոբիզնեսի ոլորտի ձեռնարկություններում, ֆերմերային կազմակերպություններում, բանկերում և հասարակական կազմակերպություններում:

- ՀԱԱՀ-ն մասնակցում է ուսանողների փոխանակման և արտերկրում ուսումնառության ծրագրերին:

- Անշուշտ, մասնավորապես՝ օգտագործելով ԱՌԿ-ի ուսումնագործնական հարուստ բազան: Դրանք ներառում են, Եվրոպական Էրասմուս Մոնդուս ծրագրի միջոցով, Հայաստանի և Եվրոպական երկրների միջև ուսանողների փոխանակումները, այլ երկրներից եկած ուսանողների ուսումնառության կազմակերպումը ՀԱԱՀ-ում և ԱՌԿ-ում, ինչպես նաև ուսումնարարական պրակտիկայի կազմակերպումը Հայաստանի ագրոբիզնեսի ոլորտի ընկերություններում, գյուղատնտեսական և ագրոբիզնեսի միջազգային առաքելություններում:

ԱՌԿ-ի միջազգային գործընկերներից են՝ Գյուղատնտեսության զարգացման Լայսնիցի ինստիտուտը (Գերմանիա), Ագրոբիզնեսի կառավարման միջազգային ասոցիացիան (ԱՄՆ), Կոոպերատիվների միջազգային ասոցիացիան (Շվեյցարիա), Շվեյցարիայի գյուղատնտեսական քոլեջը, Հունաստանի ամերիկյան բարձրագույն ֆերմերային դպրոցը, Կոոպերատիվների և սոցիալական ձեռնարկությունների ուսումնասիրության Եվրոպական ինստիտուտը (Իտալիա), ինչպես նաև մի շարք ամերիկյան և Եվրոպական հայտնի բարձրագույն կրթական և հետազոտական հասարակություններ:

- Ագրոբիզնեսի ուսուցման կենտրոնում 2002թ.-ից գործում է Ագրոբիզնեսի հետազոտությունների և արտաուսումնական աշխատանքների զարգացման կենտրոնը: Ի՞նչ գործունեություն է իրականացնում այն:

- Կենտրոնն ուսումնասիրում է ագրոբիզնեսի ոլորտի տարբեր թեմաներ և արդյունքները ներկայացնում ազգային և միջազգային հանդիպումների, գիտական համաժողովների ժամանակ: ԱՌԿ-ի դասախոսների, այլ հետազոտողների, փյալներ հավաքող փորձառու թիմի, պրոֆեսիոնալ վերլուծաբանների հետ միասին, կենտրոնի աշխատանքներին մշտապես ներգրավվում են նաև ԱՌԿ-ի ուսանողները:

ԱՌԿ-ի արտաուսումնական աշխատանքները ներառում են նաև ուսանողների և շրջանավարտների համար կազմակերպվող միջոցառումները՝ Ծնողների օր, տարեկան զբոսախնջույց, շրջանավարտների հավաքներ, մարզական միջոցառումներ, ինչպես նաև կամավորական աշխատանք համայնքային տարբեր ծրագրերի շրջանակներում:

Ագրոբիզնեսի ուսուցման կենտրոնի շրջանավարտներին աշխատանքի տեղավորելու խնդրում կարևոր դեր է խաղում ՀԱԱՀ Աշխատանքի տեղավորման և խորհրդավորության կենտրոնը, որը գործում է 2004 թ.-ից: Այն զբաղվում է ՀԱԱՀ ուսանողներին և շրջանավարտներին աշխատանքի հնարավորություններ առաջարկելով: Այս նպատակին են ուղղված կենտրոնի գործունեության տարբեր ուղղությունները՝ ուսանողների, շրջանավարտների, ինչպես նաև պոտենցիալ գործատու ընկերությունների փյալների բազայի վարում, սեմինարների, աշխատաժողովների միջոցով ինքնակենսագրական փաստաթղթերի և ու-



ղեկող նամակների կազմման, հարցազրույցի տեխնիկայի յուրացման, աշխատանքային իրավունքների և հարակից այլ հմտությունների ուսուցանում, աշխատանքային տրանսպարենտների կազմակերպում:

- Կայսրմե՞ք ագրոբիզնեսի մագիստրոսական ծրագրի մասին:

- Հաշվի առնելով երկրում և տարածաշրջանում ագրոբիզնեսի և հարակից ոլորտների միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող երկաստիճան կրթության կարևորությունը՝ ՀՀ կառավարության և Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանության նախաձեռնությամբ, 2010 թ. դեկտեմբերին Ագրոբիզնեսի ուսուցման կենտրոնում բացվեց Ագրոբիզնեսի մագիստրոսական ծրագիրը (MAB): Այն համարել մշակվել է Տեխասի էյ ընդ էմ համալսարանի, ՀԱԱՀ-ի և «Ագրոբիզնեսի հետազոտությունների և կրթության միջազգային կենտրոն» հիմնադրամի կողմից: Ծրագրի տևողությունը 24 ամիս է: Այն տարածաշրջանում միակ մասնագիտացված մագիստրոսական ծրագիրն է Ագրոբիզնեսի տնտեսագիտության ոլորտում: Ծրագիրը պատրաստում է գործարար և տնտեսական վերլուծության ոլորտի բարձր որակավորում ունեցող, քանակական մեթոդներին փորապետող մասնագետներ, ովքեր ի վիճակի են առաջնորդություն ստանձնել ագրոբիզնեսի տնտեսագիտության ոլորտում՝ առկա հիմնախնդիրների լուծման, կառավարչական որոշումների կայացման գործում: Մագիստրոսական ծրագիրը տրամադրում է ՀԱԱՀ մագիստրոսի՝ միջազգային չափորոշիչներին համարժեք աստիճան, ինչպես նաև Տեխասի A&M համալսարանի համապատասխան հավաստագիր:

Ի դեպ, թե՛ բակալավրիատի, և թե՛ մագիստրատուրայի շրջանավարտները գործնականում աշխատանք գտնելու խնդիր չունեն. նրանց ավելի քան 90 տոկոսն, ավարտելուց 3 ամիս հետո, արդեն աշխատում է:

- Ի՞նչ ծրագրեր են նախատեսված ապագայում:

- Հաշվի առնելով հաջողված մոդելի իր արդյունքները և տարիների ընթացքում ձևավորված գիտագործնական ներուժը՝ ԱՌԿ-ը պլանավորում է աշխատանքներ կատարել ամերիկյան համալսարանների հետ՝ գյուղատնտեսական արտադրությանը և սննդի վերամշակմանն առնչվող նոր կրթական ծրագրերի մշակման և իրականացման ուղղությամբ:

Նախատեսվում է գյուղատնտեսական արտադրության կրթական ծրագիր մշակել Ֆլորիդայի նահանգային համալսարանի, սննդի վերամշակման տեխնոլոգիաներին առնչվող կրթական ծրագիր՝ Վիրջինիայի տեխնոլոգիական համալսարանի և սննդի անվտանգության կրթական ծրագիր՝ Փենսիլվանիայի նահանգային համալսարանի հետ: Նախնական փուլում ծրագրերը կհավաստագրվեն գործընկեր համալսարանների կողմից, այսինքն՝ շրջանավարտները կստանան ամերիկյան համալսարանների հավաստագրեր, ինչպես ԱՌԿ-ի շրջանավարտների դեպքում: Այնուհետև աշխատանքներ կտարվեն միջազգային հավաստագրման և կրկնակի դիպլոմավորման ուղղությամբ:

ԱՌԿ-ը նախատեսում է կրթական նմանօրինակ ծրագրեր իրականացնել մարզերում՝ նախապատրաստական աշխատանքներ փակելով դպրոցների և գյուղատնտեսական քոլեջների հետ: Առաջիկայում լրացուցիչ ուսումնասիրություններ կարվեն՝ պարզելու տեղական ներուժը և գյուղատնտեսական կրթական ծրագրերի ներ մասնագիտական ուղղությունները:

Հարցազրույցը՝ Նելլի Սահակյանի

ԾԱՌԱՅՈՒՄ ԵՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ

ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎ ԶՈԹ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Կոռպերատիվների միջազգային ասոցիացիան ICA/ 1995թ. հռչակել է հետևյալ յոթ սկզբունքները:

- 1. Կամավոր և բաց անդամություն:** Կոռպերատիվները կամավոր կազմակերպություններ են, որոնք բաց են բոլոր այն անձանց համար, ովքեր ի վիճակի են ստանալու կոռպերատիվների ծառայությունները և պարտադրական են պարտավորություններ ստանձնելու՝ որպես անդամ՝ առանց սեռային, սոցիալական, ռասասայական, քաղաքական կամ կրոնական որևիցե խտրականության:
- 2. Անդամների կողմից կոռպերատիվի գործունեության ժողովրդավարական վերահսկողություն:** Կոռպերատիվն իր անդամների կողմից վերահսկվող ժողովրդավարական կազմակերպություն է: Այսինքն՝ անդամներն ակտիվորեն մասնակցում են կոռպերատիվի քաղաքականության մշակմանն ու որոշումների կայացմանը: Անդամների մեծ թվաքանակ ունեցող կոռպերատիվներում անմիջական վերահսկողությունն իրականացնում են որոշակի կանոնակարգով ընտրված ներկայացուցիչները, ովքեր հաշվետու են կոռպերատիվի անդամների առջև: Որպես կանոն, կոռպերատիվներում անդամներն ունեն հավասար ձայնի իրավունք /մեկ անդամ, մեկ ձայն/:
- 3. Անդամների փոքրամասնական մասնակցություն:** Կոռպերատիվի անդամները նպաստում են կոռպերատիվի ունեցվածքի ձևավորմանը և հավասար իրավունքներ ունեն դրա օգուտգործման նկատմամբ:
- 4. Ինքնավարություն և անկախություն:** Կոռպերատիվներն իրենց անդամների կողմից վերահսկվող ինքնավար կազմակերպություններ են: Եթե կոռպերատիվը պայմանագրային հարաբերությունների մեջ է մտնում այլ կազմակերպությունների, այդ թվում՝ պետության հետ, պաշտոնապես արվում է կոռպերատիվի ինքնավարությունն ու անկախությունը պահպանելու պայմանով:
- 5. Կրթություն, վերապատրաստում և տեղեկատվություն:** Կոռպերատիվը կրթություն և վերապատրաստում է ապահովում իր անդամների, ղեկավարների և մասնագետների համար: Իր գործունեության մասին հրապարակայնորեն իրազեկում է հանրությանն ու անհրաժեշտ տեղեկատվություն ապահովում պարտավորությունների և օգուտների վերաբերյալ:
- 6. Համագործակցություն կոռպերատիվների միջև:** Կոռպերատիվներն, իրենց կանոնադրական խնդիրներն առավել արդյունավետ կերպով իրականացնելու, իրենց անդամների շահերին ծառայելու և կոռպերատիվ շարժումը հզորացնելու նպատակով, համագործակցում են տեղական, ազգային, փարածաշրջանային և միջազգային համամասն կառույցների հետ:
- 7. Համայնքի մասին մրահովածություն:** Կոռպերատիվներն աշխատում են հանուն իրենց համայնքների կայուն զարգացման՝ համաձայն անդամների կողմից հաստատված քաղաքականության:

Գյուղատնտեսության աջակցության հանրապետական կենտրոն

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՌՈՒՋԵՌ



Տավուշի մարզի սահմանամերձ Վերին Կարմիրաղբյուր համայնքում գարնանային եռուզեռ է: Համայնքի ավագանու որոշմամբ, փարին հայտարարվել է մաքրության փարի, և համայնքի բոլոր անդամները շտապում են իրենց մասնակցությունը բերել բարի գործին: Մաքրում են գյուղամիջյան փողոցներն ու փնների շրջակայքը, կատարում բարեկարգման աշխատանքներ: Գյուղամիջյան շուրջ 200 քմ փարածք կանաչապարվել է և վեր է ածվել գեղեցիկ ծաղկանոցի: Աշխատանքներում ներգրավվել են նաև գյուղի միջնակարգ դպրոցի աշակերտները: Նրանց հետ այդ ուղղությամբ գրույցներ են անցկաց-

նում համայնքի ղեկավար Կամո Չոբանյանը, դպրոցի փոխնախարար Յիսիթարյանը և ուսուցիչները: Որոշել են գյուղի բոլոր փողոցներում «Մաքուր պահենք մեր փողոցները» ցուցանակներ տեղադրել: Դեռևս երկու փարի առաջ գյուղամիջյան մոտ 5000 քմ հարված, որտեղ տեղադրված է Արծվաշենի համար կյանքը զոհաբերած քաջ հայորդիներից մեկի՝ համագյուղացի Վոլոդյա Դարբինյանի կիսանդրին, ասֆալտապարվել է: Այդ մասին խնդրել էին Հայաստանի Հանրապետության նախագահին՝ Բերդ կատարած նախընտրական այցի ժամանակ. նրա հանձնարարությամբ էլ իրականացվել է արձանի շրջակա փարածքի ասֆալտապարումը: Գյուղի միայն կենտրոնը չէ, որ բարեկարգվում է: Փողոցներում տեղադրվել են աղբարկղեր:

Ռուսաստանաբնակ համագյուղացիներն էլ օգնել են գյուղամիջից դպրոց ձգվող մոտ 600 մետր երկարությամբ ճանապարհն ասֆալտապարելու հարցում, որից հետո ասֆալտապարվել է նաև դպրոցամերձ հրապարակը: Գյուղի բոլոր փողոցներն ապահովված են գիշերային լուսավորությամբ: Վերին կարմիրաղբյուրցիները հպարտությամբ են խոսում իրենց ֆուտբոլային թիմի մասին, թիմի փղաները ևս միացել են բարեկարգման աշխատանքներին և գյուղի մուտքի մոտ բարդիների ծառուղի են հիմնել: Գյուղում կանաչապարման ու բարեկարգման աշխատանքները շարունակվում են:

ԽՃԱՆԿԱՐ

Կենսաէներգետիկայի հումքային բազան հնարավոր է ընդլայնել

Հարկապես Հայաստանի նման սակավ փարածքներ ունեցող երկրի համար, բրիտանացիների այս գյուղը շատ կարևոր նշանակություն կունենա: Բանն այն է, որ այժմյան բնապահպանության և առողջապահության խիստ չափանիշերի համաձայն, բանուկ ճանապարհներից մինչև 80 մետր փարածության վրա գտնվող ցանքերը պիտանի չեն կարող լինել մարդու և կենդանիների համար, որովհետև այդպիսի աճեցված սնունդն ու կերը մեծ քանակությամբ թունավոր նյութեր և, հարկապես, ծանր մետաղներ կարող են պարունակել:

Ճանապարհամերձ փարածքների ռացիոնալ օգտագործման համար, COMBINE ծրագրի շրջանակներ-

ում, կարևոր գործ է արել «Severn Wye Energy» ոչ առևտրային ընկերությունը՝ ազգային հիմնադրամի և թափոնների կառավարման «Cwm Harry Land Trust» էկոլոգիական կազմակերպության հետ միասին, որի ֆինանսավորումը Ուելսի Սնոուդոնիա նահանգում իրականացվել է Եվրամիության և Ուելսի կառավարության միջոցներով: Նման ռիսկային գործիքներում աճեցված կենսազանգվածը, քանի որ չի կարող ոչ մարդու, ոչ կենդանիների համար սնունդ ծառայել, նախնական մշակում է անցնում շարժական հսկա սարքավորումներում, որտեղ ճամփեզրերին աճեցրած կանաչ զանգվածը լվացվում է՝ դառնալով ավելի անվտանգ, քանի որ դրա այրման դեպքում ավելի քիչ

ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀ

WWF-ի մասնագետները փաստում են

Սկսած 2013թ.-ի սեպտեմբերից մինչև 2014թ.-ի ապրիլը, WWF-ին հաջողվել է թաքնված փեսայիցիկների միջոցով կովկասյան ընձառյուծի 14 նկարներ ստանալ: Նկարների վերլուծությունները վկայում են այն մասին, որ առնվազն մեկ արու և երկու էգ շուրջ մեկ փարի բնակվում են Հայաստանի հարավում: Դա հույս է տալիս ակնկալելու, որ 2014թ.-ին էգ ընձառյուծները ձագեր կունենան, ինչն, իր հերթին, ավելի մեծ ուշադրություն և ջանքեր կպահանջի փարածաշրջանում ընձառյուծի պահպանությունն ավելի ապահով դարձնելու համար: Համաձայն թաքնված փեսայիցիկների նկարների և դաշտային մոնիթորինգի փայլաների, ընձառյուծի որսատեսակների (բեզոարյան այծերի, հայկական մուֆլոնների) քանակը նույնպես աճել է:



Այս ձեռքբերումները WWF-ի երկարաժամկետ աշխատանքի արդյունքն է՝ սկսած 2002թ.-ից: Աշխատանքները նաև ներառում են բնության հատուկ պահպանվող փարածքների (ԲՀՊՏ) պահպանության հզորացումը («Խոսրովի անտառ» և «Շիկահող» արգելոցներ) և նոր ԲՀՊՏ-ների ստեղծումը («Արևիկ» ազգային պարկ, «Ջանգեզուր» և «Խուսպուփ» արգելավայրեր), որոնք ընդգրկում են ընձառյուծի հիմնական ապրելավայրերը: Վերոնշյալ աշխատանքներն իրականացվել են ՀՀ բնապահպանության նախարարության, ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի, Կովկասի բնության հիմնադրամի, Անդրսահմանային միացյալ քարտուղարության, ԲՀՊՏ-ների, Բնապահպանական պետության, համայնքների և գործընկեր հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցության միջոցով:

2014թ.-ին WWF-ը փարածաշրջանային և ազգային աշխատանքային հանդիպումներ կանցկացնի՝ մշակելով նոր «Ընձառյուծի պահպանության փարածաշրջանային ռազմավարություն» և, վերջինիս հիման վրա, նոր «Ազգային գործողությունների ծրագիր»: Միևնույն ժամանակ, WWF-ը՝ գործընկերների հետ համատեղ, շարունակելու է իր աշխատանքները՝ Հայաստանում ԲՀՊՏ-ների համակարգը հզորացնելու, ինչպես նաև էկոլոգիական ցանցի ամրապնդման ուղղությամբ՝ էկոլոգիական միջանցքներ ստեղծելով երկրի հարավում:

**ՀԵՏԱԲՐՔԻՐ, ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԵՎ ՕԳՏԱԿԱՐ**

**ԿԱՐՏՈՖԻԼ ԹԵ ԽՆՁՈՐ**

Ուսումնասիրելով գետնախնձորի պայարները՝ գիտնականները զարմացել են դրանցում առկա վիտամինների ու հանքանյութերի հարուստ պարունակությամբ: Երկաթի պարունակությամբ գետնախնձորը զգալիորեն գերազանցում է գազարին, կարտոֆիլին, ճակնդեղին և այլ մշակաբույսերի: Բացի այդ, գետնախնձորի մեջ առկա են մեծ քանակությամբ կալիում, կալցիում, մագնեզիում, ֆոսֆոր և այլն: Գետնախնձորը պարունակում է նաև բջջանյութ, պեկտին, օրգանական թթուներ, ճարպեր, սպիտակուցներ և անփոխարինելի ամինաթթուներ: Այն նաև չափազանց հարուստ է՝ B1, B2, B6, C, PP վիտամիններով և հատկապես գնահատելի է ինուլինի բարձր պարունակությամբ, որի համար առաջին հերթին խորհուրդ է տրվում շաքարային դիաբետով հիվանդ մարդկանց: Գետնախնձորը, բազմաթիվ վիտամինների և օգտակար նյութերի շտրիիվ, համարվում է առողջության պահպանման համար լավագույն մշակաբույսերից մեկը:



յան մեջ է կիրառվում:

Կարտոֆիլի նման ևս օգտագործվում է տապակած, խաշած, ինչպես նաև հում վիճակում: Դրանից պատրաստում են ապուր, խյուս ու աղցան, իսկ Ամերիկայում գետնախնձորի չոր պալարներից պատրաստում են դիետիկ սուրճ:

Առաջին հերթին, ինքն իրենից ներկայացնում է մի ածխաջրածին, որը՝ ի տարբերություն գլյուկոզայի, բոլորովին չի ծանրաբեռնում շաքարների նյութափոխանակությունը: Բացի այդ, ինուլինը բացառիկ սորբենտի դեր է կատարում, որը կարող է կապակցել ու օրգանիզմից դուրս բերել սննդի հետ աղիներում հայտնված կամ մարտողության ընթացքում առաջացած մեծ քանակությամբ թունավոր նյութեր: Բացի այդ, ինուլինը խթանում է ստամոքսաղիքային տրակտի շարժողական ակտիվությունը:

Շատ կարևոր է հետևյալը. գետնախնձորը իրազայի միջոց է ստամոքսաղիքային համակարգի քրոնիկ հիվանդությունների սրացման դեպքում (աշնանը, գարնանը): Օգնում է սթրեսային իրավիճակներում, վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ:

Վիտամիններով ու հանքանյութերով հարուստ գետնախնձորն օգտակար բաջարեղեն է: Ով փորձել է, հետևաբար գիտի գետնախնձորի համը. հում բանջարեղենն ինչ-որ չափով ընկույզ է հիշեցնում: Թարմ պալարներն օգտագործվում են նաև աղցաններում: Այն կարելի է եփել և ընդհանրապես պատրաստել ինչպես կարտոֆիլը: Ձերմամշակման արդյունքում՝ այն ավելի հագեցած համ է ձեռք բերում: Գետնախնձորը կարելի է նաև չորացնել ու դրանից այուր ստանալ, որն անգամ երկար պահելուց հետո էլ չի կորցնում օգտակար հատկությունները: Գետնախնձորն օգտագործում են նաև թթուների ու մարինադների մեջ: Իսկ Գերմանիայում գետնախնձորից զարեջուր են պատրաստում:

Օգտագործելուց առաջ հարկավոր է պարզապես շատ լավ լվանալ, իսկ կեղևահանել պետք չէ, քանի որ դրա մեջ շատ օգտակար նյութեր կան:

**ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության «Երկրագործության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում /հասցեն՝ ՀՀ Արմավիրի մարզ, ք. Էջմիածին, Իսի-Լե Մուլինո 1/ վաճառվում են պոմիդորի տեղական բարձրորակ սորտերի սածիլներ: Մեկ սածիլի արժեքը՝ 5 դրամ: Մանրամասն տեղեկությունների համար զանգահարել (0231) 5-34-54, (0231) 5-23-20 կամ (094) 91-68-00 հեռախոսահամարներով:

**ՇԱՐԳԵԼԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂ,**  
**ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ**  
**ՇՆՆԱԿԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ ԿԱՐՈՂ**  
**Ե ՏՐԱՍՊՐԵԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝**  
**ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԶԵՋ ԸՈՒՁՈՂ**  
**ՇԱՐՑԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ:**  
 Հարցերը կարող եք ուղարկել  
 E-mail: [gahk-asrc@mail.ru](mailto:gahk-asrc@mail.ru)  
 էլեկտրոնային հասցեին:

**ՄՊԱՍՎՈՒՄ Է ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ**



Հանրապետության տարածքում՝ մայիսի 7-9-ը գիշերվա առաջին կեսին և օրվա երկրորդ կեսին առավելապես իյուսիսային շրջաններում սպասվում է կարճատև անձրև և ամպրոպ: Զամին հարավային՝ 2-7 մ/վրկ, ամպրոպի ժամանակ սպասվում է քամու ուժգնացում՝ 15-20 մ/վրկ:

**ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է**  
**«ԱԳՐՈՒՂԱՏՈՒ»** թերթի և **«ԱԳՐՈԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ»** ամսագրի  
**2014թ. բաժանորդագրությունը**

**«Ագրոլուսն» թերթ**  
 1 ամսվա գինը՝ 3960 դրամ  
 6 ամսվա՝ 1980 դրամ  
 1 համաբինը՝ 120 դրամ

**«Ագրոգիտություն» ամսագիր**  
 1 ամսվա գինը՝ 8100 դրամ  
 6 ամսվա՝ 4050 դրամ  
 1 համաբինը՝ 1350 դրամ

**Բաժանորդագրությունն իրականացնում են՝**  
 Գյուղատնտեսության տեղեկության կենտրոնը և մարզային կենտրոնները,  
 «Նարիտար», «Նայմամուր», «Դրև-Աղբաշե» կազմակերպությունները: